

L'ASSENTAMENT ISLÀMIC DEL PUIG DE N'ESCUDEU (CAIMARI-SELVA)

MANUEL CALVO
CATALINA ROCA
BARTOMEU SALVÀ

INTRODUCCIÓ

El motiu pel qual s'ha fet aquest article es deu a la troballa d'unes ceràmiques al Puig de n'Escuder per dos aficionats.¹ Aquest material fou dipositat al Museu d'Història Natural de Sóller,² i a l'actualitat ha passat a formar part de la col·lecció del Museu de Mallorca. Un de nosaltres s'interessà al respecte, i la visita al jaciment, poc temps després, ens feu entreveure la importància d'aquest.

Aquest estudi només fa referència a la informació obtinguda d'un replec de material arqueològic superficial, i d'una observació de les estructures més rellevants, a més de les característiques generals del lloc.³

GEOGRAFIA

Situació

El Puig de n'Escuder se situa al km. 8 de la carretera Inca-Lluc, concretament a 2 km passat Caimari en el Terme Municipal de Selva. (Fig 1). Aquest puig té 574 m. d'alçada, i correspon als primers estrepes de la Serra de Tramuntana (Comarca del Raiguer). El rodegen altres puigs, com el de Sa Creu (540 m.), Es Cingle de Sa Tafona (740 m.), Cavall Bernat (400 m.), etc; configurant tot el conjunt un dels passos a l'interior de la Serra Nord.

El Puig de n'Escuder està format per dos picots, i és el que trobam a l'oest, sobre el qual es troba el jaciment.

Accés

El Puig en qüestió té dos accessos: el primer al sud, és el que presenta més dificultats d'accés; i el segon, de menors problemes, el trobam al Nord. Aquest darrer és el més aconsellable per pujar-hi.

¹ Agraïm en primer lloc a Pedro Calderón i Miquel Bemat el fet de depositar el material al Museu d'Història Natural de Sóller. A més de l'excel·lent disposició de Pedro Calderón per facilitar-nos la informació necessària pel que fa a la troballa, a més d'acompanyar-nos al jaciment en qüestió.

² Tampoc no podem oblidar-nos de les facilitats que ens donà el Museu d'Història Natural de Sóller i més concretament el seu Director, per poder estudiar el material. A més d'oferir-nos la possibilitat de traspasar les ceràmiques al fons del Museu de Mallorca, centre més vinculat amb els estudis arqueològics.

³ Aquí volem fer referència a faltes importants en aquest estudi, com és el cas de desconèixer si existeix o no un sistema d'emmagatzament d'aigua. Però després d'una prospecció en el Puig, no s'ha pogut documentar, encara que no es pot descartar la seva existència, degut a la gran quantitat de brosa que cobreix tota la superfície del jaciment.

Exceptuant aquets dos indrets, no es pot accedir-hi de cap manera, ja que el voregen grans penya-segats.

Característiques físiques

Forma part de la Serra de Tramuntana, sistema que pertany a una estructura geològica molt complexa, originada per les forces tangencials de l'orogènia alpina del Burdigalià (Miocè), i que es manifesta per nombrosos replecs, falles directes i inverses, mantells de corriments, etc.

Climatologia

Aquesta zona segons l'estació Pluviomètrica de Caimari B-688, presenta una pluviometria anual de 747 mm., amb màximes de 959 mm. (1973), i mínimes de 410 mm. (1983). La temperatura és la típica mediterrània, amb els hiverns freds (recordem que ens trobam a la Serra), i estius calorosos.

Altres evidències d'època islàmica a la zona

Baix el Puig, concretament a la Vall que Mira cap a la població actual de Caimari, existeixen les evidències d'una possible explotació agrícola de reguiu, per ventura d'època islàmica. Això només es podrà concretar amb un estudi més exhaustiu de la zona.

LES ESTRUCTURES

En aquest jaciment ens trobam amb tres tipus d'estructures:

- a) – Acondicionament d'accessos i camins
- b) – Estructures defensives.
- c) – D'acondicionament del terreny.

a) – Dins aquest apartat trobam tres elements bàsics:

1) A l'accés nord, a uns sis metres de la paret defensiva es pot observar una filada de pedra disposada en tècnica de paret seca, i que conforma un acondicionament de la via d'entrada.

2) Ja dins el jaciment propiament dit, i a uns 25 m. de la paret defensiva, cal recalcar l'existència d'un retall a la roca per facilitar el pas.

3) De seguida que es passa aquest element, tornam a trobar un acondicionament del camí semblant al que es troba a la via d'accés, encara que en millor estat de conservació (amb tres filades de pedres).

b) – Estructures defensives:

4) L'únic accés directe per la vessant nord, a la qual s'hi arriba vorejant la paret rocosa, es troba protegit per una paret d'uns 8 m. de llargària per uns 2'30 d'alçada màxima (fig. 2 a – b). La conformen pedres de tamany mitjà, les quals es fonamenten a la roca mare. La tècnica és de pedres fortamet travades amb morter de calç, i falcades amb reble (les pedres no està massa treballades, només es retoca lleugerament la cara

exterior). L'estat de conservació, si exceptuem la filada superior, és acceptable.

c) – D'acondicionament del terreny.

5) És aquesta l'estructura més complexa, encara que el seu estat de conservació és ruïnós (fig 3). Constitueix una paret de 20 m. de llargària, i una alçada màxima de 1 m. (encara que possiblement fou més alta, ja que a la vessant del Puig trobam nombroses pedres que pareixen pertànyer a la paret). La tècnica és de paret seca, i consta d'un parament exterior, i un d'interior, amb reompliment de reble enmig dels dos (amb una gruixa màxima de 2 m. a la part nord).

Amb aquesta estructura s'aconsegueix una zona buida entre aquesta i la roca. La qual reomplerta de reble crea una terrassa, sobre la qual es poden acondicionar diferents elements.

AIXOVAR CERÀMIC

En primer lloc s'ha de destacar que la selecció és arbitrària, ja que la major part de la mostra correspon al recull efectuat pels aficionats que ens donaren la referència del jaciment. Això explica el fet del relatiu elevat nombre de formes i ceràmica vidriada recollida.

a) – Estat de conservació.

En general són fragments poc rodats, en bon estat de conservació, i de tamany considerable. Això demostra que no han sofert grans desplaçaments, i que es troben al seu lloc originari, o prop d'aquest.

b) – Formes i decoració.

Trobam que les formes més comuns, són els gibrells (23), i que com única decoració presenten bandes estriades. A continuació les més representades són les gerres (15), amb alguna decoració pintada, després es conserven fragments de safes (10) vidriades en blanc i verd, i per últim hi ha dos fragments d'alfàbies, a més dels 16 fragments informes. Cal recalcar que aquests percentatges no tenen en compte els individus, degut a la impossibilitat d'identificació de molts de fragments, i es per això que els nombres sempre es refereixen a fragments (per això no volem fer servir els percentatges dels tipus ceràmics per extreure cap conclusió, que podria ésser errònia).

INVENTARI

– *Fragment de safà* del tipus "IV-a" de G. Rosselló. Vidriat monocrom blanc a la part interna de la peça, i sense vidriar a l'externa. A més s'observen dues pinzellades en diagonal de verd-manganès.

Pasta de color taronja, de mala cocció amb bombolles d'aire, i amb partícules minerals de color negre com a desgreixant.

Cronologia d'època almohade (S. XIII) 1203–1229.

Nº Inv. PNE. 1

Fig. 4–a

- *Fragment de safà* del tipus "IV" de G. Rosselló. Vidriat monocrom de color verd. Pasta de color gris, de deficient cocció i bombolles d'aire, amb el desgreixant de color ocre.
Cronologia d'època almohade (S. XIII) 1203–1229
Nº Inv. PNE 3
Fig. 4–b
- *Fragment de safà* del tipus "IV–a" de G. Rosselló. Vidriat monocrom de color verd. Pasta de color groc, de deficient cocció, i amb bombolles d'aire.
Cronologia d'època almohade (S. XIII) 1203–1229
Nº Inv. PNE 5
Fig. 4–c
- *Fragment de vora de safà* del tipus "IV" de G. Rosselló. No presenta decoració (degradada?).
Pasta de color ocre, amb bombolles d'aire i desgreixant de color ocre, blanc i gris.
O bc. 0'208 m.
Cronologia d'època almohade (S. XIII) 1203–1229
Nº Inv. PNE 7
- *Fragment de vora de gerra* del tipus "Bee" de G. Rosselló. Decoració en corda seca–parcial de color verd.
Pasta molt compacta de color groc, presenta bona cocció.
Cronologia d'època almohade (S. XIII) 1203–1229
Nº Inv. PNE 4
- *Fragment de vora de gerra* del tipus "3–A" de G. Rosselló.
Pasta de color vermell, amb bombolles d'aire i desgreixant blanc.
Cronologia d'època almohade (S. XIII) 1203–1229
Nº Inv. PNE 13
Fig.5–a
- *Fragment del coll d'una gerra* del tipus "A" de G. Rosselló (variant almohade). La decoració observada se situa al coll de la peça (única part conservada), típic d'aquest tipus. La decoració es presenta en línies de color negra, disposades en horitzontal, i aspes.
Pasta de color groc, amb desgreixant de color ocre.
O bc. 0'112 m.
Cronologia d'època almohade (S. XIII) 1203–1229
Nº inv. PNE 2
Fig. 4–d
- *Fragment informe de gerra*, amb decoració de línies de color vermell, disposades en aspa.
Pasta de color groguenc, presenta dificultats de cocció, bombolles d'aire i desgreixant gris.
Cronologia almohade (S. XIII) 1203–1229
Nº Inv. PNE 20
- *Fragment informe de gerra*, amb decoració de línies de color vermell.
Pasta de color groc, presenta mala cocció, i bombolles d'aire.

Cronologia d'època almohade (S. XIII) 1203–1229

Nº Inv. PNE 21

– *Fragment informe de gerra*, amb decoració d'incisions en diagonal, i pintades de color vermell.

Pasta de sandwix (vermella, i la franja mitjana grisa), presenta deficient coccíó, bombolles d'aire i desgreixant blanc.

Cronologia d'època almohade (S. XIII) 1203–1229

Nº INV. PNE 16

Fig. 7–a

– *Fragment informe de gerra*, decorat en bandes amb disposició horitzontal, i amb l'interior d' incisions diagonals pintades de vermell.

Pasta vermella, amb bombolles d'aire i desgreixant blanc.

Cronologia d'època almohade (S. XIII) 1203–1229

Nº Inv. PNE 59

– *Fragment informe de gerra*, decorada amb bandes incises horitzontals.

Pasta de color groga, i presenta deficient coccíó.

Cronologia d'època almohade (S. XIII) 1203–1229

Nº Inv. PNE 52

– *Fragment de vora de gibrell* del tipus "A" de G. Rosselló, no presenta decoració.

Pasta de color groc, i presenta deficient coccíó, amb bombolles d'aire, amb desgreixant de color ocre.

Cronologia d'època almohade (S. XIII) 1203–1229

Nº Inv. PNE 12

Fig. 5–a

– *Fragment de vora de gibrell* del tipus "A" de G. Rosselló.

Pasta de sandwix (Vermella–gris), i presenta deficient coccíó, amb bombolles d'aire i desgreixant de color blanc.

O bc. 0'249 m.

Cronologia d'època almohade (S. XIII) 1203–1229

Nº Inv. PNE 6

Fig. 5–b

– *Fragment de vora de gibrell* del tipus "A" de G. Rosselló.

Pasta de color groc, i presenta deficient coccíó, amb bombolles d'aire i desgreixant de color blanc i ocre.

Cronologia d'època almohade (S. XIII) 1203–1229

Nº Inv. PNE 10

Fig. 5–c

– *Fragment de vora de gibrell* del tipus "A" de G. Rosselló.

Pasta de color negre (mala coccíó), i presenta bombolles d'aire.

Cronologia d'època almohade (S. XIII) 1203–1229

Nº Inv. PNE 9

Fig. 6–a

– *Fragment de vora de gibrell* del tipus "A" de G. Rosselló.

pasta de color blanc, amb bombolles d'aire.

Cronologia d'època almohade (S. XIII) 1203–1229

Nº Inv. PNE 8

Fig. 6–b

– *Fragment de vora de gibrell* del tipus "A" de G. Rosselló.

Pasta de color groc–gris, presenta deficient coccí, amb bombolles d'aire, i partícules de desgreixant blanc.

Cronologia d'època almohade (S. XIII) 1203–1229

Nº Inv. PNE 11

Fig. 6–c

– *Fragment de vora de gibrell* del tipus "A" de G. Rosselló.

Pasta de color groc, i presenta coccí deficient, amb bombolles d'aire i desgreixant de color ocre i gris.

O bc. 0'297 m.

Cronologia d'època almohade (S. XIII) 1203–1229

Nº Inv. PNE 14

Fig. 6–d

– *Fragment informe de gibrell*, amb decoracions de bandes horitzontals, amb incisions disposades en diagonal.

Pasta de color groc–gris, presenta coccí deficient, amb bombolles d'aire i desgreixant de color ocre.

Cronologia d'època almohade (S. XIII) 1203–1229

Nº Inv. PNE 18

Fig. 7–c

– *Fragment informe de gibrell*, amb decoracions de bandes horitzontals, amb incisions disposades en diagonal.

Pasta de color groc–taronja, i presenta coccí deficient amb bombolles d'aire i desgreixant de color marron fosc.

Cronologia d'època almohade (S. XIII) 1203–1229

Nº Inv. PNE 15

Fig. 7–d

– *Fragment informe d'alfàbia*, amb decoració estampada, amb disposició de bandes horitzontals. Els motius pareixen ésser de caracter vegetal, encara que el seu mal estat de conservació no permet assegurar–ho.

Pasta de color ocre, i presenta coccí deficient, amb bombolles d'aire i desgreixant gris i blanc.

Cronologia d'època almohade (S. XIII) 1203–1229

Nº Inv. PNE 19

Fig. 7–a

– A més tenim 6 fragments de safà, 7 de gerres, 15 de gibrells i 1 de alfàbia; els quals no són dibuixables. Sense oblidar els 16 fragments no identificables.

CONCLUSIONS

– Cronologia.

Basant-nos en el material ceràmic, podem assegurar que el jaciment es troba en funcionament a l'època almohade. Encara que hem de deixar oberta la possibilitat de que noves troballes, pugin retardar la construcció i acondicionament de les restes del turó.

– Funcionalitat.

Les característiques essencials del lloc que estudiam són:

- a) Situació sobre un puig amb molt bona visibilitat. Tant és així que controla visualment tot el Pla de Mallorca, exceptuant la Conca i Badia de Palma.
- b) Fàcil defensa per les característiques naturals de l'entorn,
- c) Presència d'elements defensius.
- d) Control visual dels *husun* més importants, Castell d'Alaró, Santueri.
- e) Domini sobre una important via d'accés a l'interior de la Serra. Ens referim concretament a la Carretera Inca-Lluc.
- f) Situació propera a un possible sistema d'irrigació d'època islàmica.

– Aquests punts, revelen la funcionalitat d'aquest indret, com a lloc de control estratègic del territori. Això es veu afavorit no només per l'ampla visibilitat i connexions (la qual cosa possibilita als seus defensors el tenir un coneixement de qualsevol esdeveniment que pogués ocórrer a l'Illa), si no també pel domini directe del pas ja esmentat abans, que s'endinsa cap a la zona d'Escorca. A més moltes de les característiques es corresponen amb el llistat que proposa Zozaya,⁴ com a condicions necessàries, perquè un punt tenguí una funció de domini territorial, des d'el punt de vista estratègic– militar. (control visual, de comunicacions, sobre una altura dominant, etc.,)

– Interpretació .

Definir d'una forma exacta la interpretació d'aquest jaciment, és ara per ara impossible. Això crea el problema d'una difícil lectura, no de la seva funcionalitat, (ja ben definida), sinó de la seva necessitat a un moment concret. La concepció del *hisn* al món andalusí, els quals no eren llocs per la depredació tributària, sinó institucions de l'estat per a la defensa de les comunitats camperoles, i del territori en general.⁵ Per això presentam la següent hipòtesi, a concretar a estudis posteriors:

⁴ J. ZOZAYA: "Esquema del poblamiento de al-Andalus: algunas observaciones", V *Jornades d'Estudis Locals: Les illes Orientals d'al-Andalus*, Palma, 1987, 396.

⁵ J. LLURO, F. RETAMERO, J. M. TORRES: "Sobre baqqar(s), ramats, frigorífics i metodologia", V *Jornades d'Estudis Locals: Les illes Orientals d'al-Andalus*, Palma, 1987, 92.

A la seva obra Bazzana, Cressier i Guichard proposen diferents funcionalitats dels *husun* andalusins.⁶ Una d'elles pot ésser aplicable al jaciment objecte d'aquest estudi, i ja l'hem esmentada en diverses ocasions; concretament ens referim a les diferents fortificacions que construeixen les comunitats de pagesos andalusins *l'expression de la nature a-féodale de la société rurale antérieure à la conquête chrétienne, et le témoignage du caractère communautaire des 'aljamas; (communautés) rurales qui organisaient ainsi leur défense selon leurs propres exigences, fondamentalement différentes de celles qui pouvaient prévaloir dans l'Occident chrétien.*⁷

Això ens obligaria, o bé a atrassar la cronologia del Puig, o millor a pensar amb un fenomen semblant al de la Vall del Vinalopó, a on les noves necessitats defensives per una banda, però també l'augment demogràfic per part d'elements de procedència magrebina, obliga a crear nous sistemes defensius.

En resum el Puig de n'Escuder podria ésser l'expressió d'una comunitat de pagesos, els quals de forma col·lectiva construirien un punt defensiu propi. Caracteritzat com a Las Alpujarras per la seva pobresa en restes arquitectòniques,⁸ degut a una certa feblesa econòmica front a les grans construccions estatals.

Això si, només és un plantejament totalment teòric, basat en la similitud amb els fenòmens exteriors. Pensam que seria interessant corroborar o no aquesta teoria, amb una intensa prospecció de la zona. Sobre tot tenint en compte la més que probable existència d'una xarxa de reguiu a la vall de sota, i probablement un assentament més estable que el punt defensiu aquí estudiat.

ANEXE I

LLEGENDA DEL PUIG DE N'ESCUDER

No feia gaire temps que aquell pastor havia trobat la imatge de Santa Maria, dins del terme de Muntanyes.

Un dia de bon matí, tot just acabada la missa primera, el monjo que tenia esment de la parròquia de Sant Pere d'Escorca advertia N'Amet, el pastor moro suara batejant amb el nom de Lluc.

Li deia:

– Mira que la conquesta encara no s'és acabada del tot. És cert que el rei en Jaume entrà dins la Ciutat fa un grapat d'anys. Queden encara amagats dins las muntanyes escabotells de moros rebels que no accepten l'autoritat reial. Procura torna prest, amb claror, que la fosca és propícia per les investides.

⁶ A. BAZZANA, P. CRESSIER, P. GUICHARD: "Les châteaux ruraux d'Al-Andalus. Histoire et archéologie des *husun* du sud-est de l'Espagne", *Publications de La Casa de Velázquez. Série Archéologie XI*, Madrid, 1988, 10.

A. BAZZANA, P. GUICHARD: "La conquête de la région Valencienne d'après la Chronique de Jaques I et les données archéologiques" *Castrum 3. Guerre, fortification et habitat dans le monde méditerranéen au Moyen Âge*, Madrid, 1988, 21-32.

⁷ A. BAZZANA, P. CRESSIER, P. GUICHARD: "Les châteaux ruraux d'Al-Andalus. Histoire et archéologie des *husun* du sud-est de l'Espagne", *Publications de La Casa de Velázquez. Série Archéologie XI*, Madrid, 1988, 28.

⁸ A. BAZZANA, P. CRESSIER, P. GUICHARD: "Les châteaux ruraux d'Al-Andalus. Histoire et archéologie des *husun* du sud-est de l'Espagne", *Publications de La Casa de Velázquez. Série Archéologie XI*, Madrid, 1988, 153.

Era dijous i havia de partir cap al Mercat d'Inca, el pastoret. Hi acudia a cercar recapte per proveir el rebost. Havia ensellat la bèstia que tenian – un ase clapat – quan el dia començava a clarejar, tot disposant-se a partir sense por. El monjo tornava a prevenir-lo, amb un punt de recel a les paraules:

– El camí és ple de perills, Amet. Ves alerta amb la fosca. Hi ha nius de bandolers a les muntanyes que assalten els camins i las possessions. No ensumis gaire les mercaderies, que el temps passa depressa. Reemprèn el camí abans que tombi el sol.

El tirany s'allargava com una cinta per dins la muntanya, entre boscos d'alzines. És quasibé una precinta de seda, el tirany, clapada d'ombres que tremolen i lluentors de vidre. Adesiara s'estreny i salta entre les penyes, tot vorejant el cingle.

Quan arribà a Inca, el pastor, acudí al Mercat i omplí ben depressa beaces i alforges en bon proveïment. No volia perdre el temps amb raons i girà en rodó de cap a Lluc, no fos cosa que la fosca l'aplegàs a mig camí i els lladres cercassin d'envestir-lo en encendre's la nit.

Just passat Caimari, quan començava a pujar Sa Costa Llarga, prop d'Es Puig de N'Escuder, li sortiren el moros disposats a robar-li el menjar que portava, decidits a matar-lo, si oposava resistència al seu afany de saciar la fam. En veure'ls d'un tros lluny, N'Amet, enfilà una sendera de l'esquerra que conduïa al Puig, entre pedreny i torrenteres. De vegades, caminava ajupit sota el boscam, d'altres, de genollons, cercava sempre de contenir l'alé per a que no el trobassin. Fins que descobrir una cova i s'hi amagà tot esperant que els moros acabassin per desistir, cansats de cercarlo.

Cerca qui cerca, els moros, acabaren per pujar a dalt de tot d'Es Puig. S'acostaren a un serrat que dona sobre l'entrada de la cova i observaren que en sortia la cua de l'ase, d'aquell portal. Pensaren, només de veure la cua de la bèstia, que allà dintre s'hi abscondia N'Amet i que seria bona cosa, amb la idea de sorprendre'l, amollar-se lentament pel serrat en unes alfàbies que havian transportat fins a la cuquia.

En fermaren una i hi ficaren un moro, l'alfàbia devallava pausadament. Així i tot, pegava a les roques, de tant en tant; fins que acabà per trencar-se, tant els tests com el moro, vingueren a caure just davant la porta de l'amagatall.

Els de dalt cridaven:

– Que t'has fet mal?

N'Amet invocà la Verge de Lluc. Li demanà que no li coneguessin la veu, els moros, i va respondre:

– No me n'he fet. Ja en podeu amollar un altre.

Tornaren amollar una altra alfàbia, i una altra, i una altra... Aviat, tots els moros vingueren a morir davall el coval, estimbats sota les alfàbies esmicolades.

N'Amet partí de bell nou cap a Lluc. Rera seu, deixava just a la falda d'Es Puig de N'Escuder, a la porta de la cova del tests, un caramull d'alfàbies trencades i un escabotell de moros derrotats.

BIBLIOGRAFIA

- M. ACIÉN ALMANSA: "Poblamiento y fortificación en el sur de Al-Andalus. La fortificación de un país de Husun". *III Congreso de Arqueología Medieval Española. Oviedo 27 Marzo – 1 Abril, 1989*, 135–152
- A. BAZZANA, P. GUICHARD: "La conquête de la région Valencienne d'après la Chronique de Jaques I et les données archeologiques" *Castrum 3. Guerre, fortification et habitat dans le monde méditerranéen au Moyen Âge*, Madrid, 1988, 21–32.
- A. BAZZANA, P. CRESSIER, P. GUICHARD: "Les châteaux ruraux d'Al-Andalus. Histoire et archéologie des *Husun* du sud-est de l'Espagne", *Publications de La Casa de Velázquez. Série Archéologie XI*, Madrid, 1988.
- M. BARCELO: Sobre Mayurqa, Palma de Mallorca, 1984, *Quaderns de Ca la Gran Cristiana*, 2.

- P. CRESSIER: "Fonction et évolution du réseau castral en Andalousie orientale: le cas de l'Alpujarra", *Castrum 3. Guerre, fortification, et habitat dans le monde méditerranéen au Moyen Âge*. Madrid, 1988, 123-135.
- G. JANER MANILA: *Les llegendes de les terres de Lluc*. Publicacions del Santuari de Lluc. Mallorca, 1984.
- DIES CUSI, C. GOMEZ, P. GUERIN: "El sistema defensivo del Alt de Benimaquia (Denia)", *"Fortificaciones y castillos de Alicante"*. Alicante 1991, 13-25.
- M. EPALZA: "Precisiones sobre instituciones musulmanas de las Baleares". *V Jornades d'Estudis Històrics Locals. Les Illes Orientals d'Al-Andalus*. Palma de Mallorca, 1987. 73-88
- J. MASCARO PASARIUS (Coor.): *Conquista de Mallorca. Reino de Mallorca*. Palma de Mallorca, 1975.
- A. MALPICA: Poblamiento del reino de Granada: estructuras nazaries y modificaciones castellanas. *I Jornades d'Estudis Històrics Locals. Les Illes Orientals d'Al-Andalus*. 375-394.
- J. P. MOLENAT: "Villes et forteresses musulmanes de la région tolédane disparues après l'occupation chrétienne (XII - XV siècles)", *Castrum 3. Guerre, fortification, et habitat dans le monde méditerranéen au Moyen Âge*, Madrid, 1988. 218-225.
- J. PASSINI: "L'habitat fortifié dans le Canal de Berdún, Aragón (X - XII siècles)", *Castrum 3. Guerre, fortification et habitat dans le monde méditerranéen au Moyen Âge*. Madrid, 1988, 91- 98.
- M. M. RIERA FRAU: *Urbanisme i topografia de Madina Mayurqa*. Palma, 1994
- G. ROSSELLO BORDOY: *L'Islam a les Illes Balears*, Palma, 1968.
- G. ROSSELLO BORDOY: *Ensayo de sistematización de la cerámica árabe en Mallorca*, Palma, 1978
- G. ROSSELLO BORDOY: "Nuevas formas en la cerámica de época islámica", *Trabajos del Museo de Mallorca N° 36*. Palma, 1983.
- G. ROSSELLO BORDOY, M. M. RIERA FRAU, P. CRESSIER: "La cerámica tardo almohade y los orígenes de la cerámica nassri". *Quaderns de Ca la Gran Cristiana*, 11. Palma, 1992.
- M. TRIAS GUSSO: Noticia preliminar del jaciment islàmic de la Cova dels Amagatalls. *Quaderns de Ca la Gran Cristiana*, 1. Palma de Mallorca, 1982

RESUM

En aquest article es presenta un nou jaciment localitzat per uns aficionats. Es tracta d'un jaciment situat al cim del Puig de n'Escuder (Caimari - Selva). Cronoculturalment aquest assentament s'ha de relacionar amb la fase islàmica, concretament el moment almohade (S. XIII, 1203 - 1229).

ABSTRACT

The end of this article is to present a new archeological site discovered by non professional people. The site is located at the top of Puig de d'Escuder, a small hill in the village of Caimari (Selva). Chronologically the settlement is related with the islamic period during the Almohade times (13 th century).